

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Voorhoeve: deeltijdhoogleraar, maar niet als publiekstrekker

Jonge, K. de; Meijers, M.

Citation

Jonge, K. de, & Meijers, M. (1990). Voorhoeve: deeltijdhoogleraar, maar niet als publiekstrekker. *Bestuurskundige Berichten*, 5(2), 4-6. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233337>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3233337>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Voorhoeve: deeltijdhoogleraar, maar niet als publiekstrekker

Joris Voorhoeve stond eind vorig jaar nog in het middelpunt van de VVD-publiciteit, toen de partijperikelen hem dwongen het fractievoorzitterschap op te geven. Daarna was het enkele maanden rustig rond de politicus. Hij staat nu echter weer in de belangstelling binnen de vakgroep bestuurskunde: sinds 1 september maakt hij er zelf deel van uit als buitengewoon hoogleraar. "De praktijk van politiek en bestuur is een emotioneel veel ingewikkelder wereld dan de theoretische wetenschapsbeoefening." De BB bezocht hem op 7 september, de dag dat hij in Leiden zijn nog ietwat sobere kamer betrok. Voor het interview stelt hij duidelijk: "Ik ben hier natuurlijk voor onderwijs en beleidsanalyse, ik wil daarom de actuele Nederlandse politiek zoveel mogelijk ter zijde laten."

Karin de Jonge
Mathilde Meijers

Prof. dr. ir. J.J.C. Voorhoeve is nu 44 jaar. Was hij 20 jaar jonger dan zou je moeder hem waarschijnlijk het predikaat van "de ideale schoonzoon" als vierde titel hebben meegegeven. Hij is vriendelijk, correct, intelligent, vastbesloten, ambitieus en als we het beruchte TROS-Aktua filmpje tijdens de laatste verkiezingen mogen geloven, nog erg huiselijk ook.

Zijn carrière is er één die je zo op je eigen CV zou willen kopiëren. Voorhoeve vertelt dat hij in Wageningen Westerse landbouweconomie studeerde, maar zich al gauw richtte op tropische landbouw en algemene ontwikkelingsvraagstukken. Hij volgde ook colleges politieke wetenschappen en internationale betrekkingen in Leiden, waar hij nog onderwijs genoot van de beroemde politicoloog Lijphart.

Daarna werkte hij kort op het Ministerie van Landbouw, maar al gauw kreeg hij een Fulbright-beurs om zich verder te specialiseren in de internationale betrekkingen aan de Johns Hopkins School of Advanced International Studies (SAIS) in Amerika.

AMERIKA

In het kader van de theorievorming over kleine mogendheden schreef hij daar zijn proefschrift 'Peace, profits and principles' over het Nederlands buitenlands beleid.

Via contacten van zijn professor kreeg hij een functie bij de 'policy planning staff' van de Wereldbank. Deze afdeling adviseerde bij de koerswijziging van de Wereldbank in die periode. Het aandachtsveld verschoof van de industriële sector naar de plattelands- en de zachte sector. Concreet was de vraag hoe de verschillende internationale organisaties op elkaar moesten worden afgestemd en gezamenlijk konden optreden. In 1977 maakte Voorhoeve de overstap naar Nederland om te gaan werken bij de nieuwe afdeling Internationale Zaken van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). Opnieuw deed hij onderzoek naar de rol van Nederland in het internationale bestel. "Hoe ontwikkelt het internationale bestel zich en hoe kan Nederland de negatieve invloeden corrigeren en de positieve invloeden benutten. Het beleid van het buitenland bepaalt in grote mate typisch nationale aangelegenheden." Voorhoeve noemt als voorbeeld dat het economische overheidsbeleid van Duitsland en Amerika een sterkere invloed op Nederland heeft dan haar eigen overheidsbeleid.

Als we de chronologische lijn vasthouden, zien we dat Voorhoeve al tijdens zijn functie bij de WRR werd benoemd tot hoogleraar

Prof. dr. ir. J.J.C. Voorhoeve

in Wageningen. Daarna combineerde hij zijn hoogleraarschap met werkzaamheden bij het wetenschappelijk bureau van de VVD, de Teldersstichting. In 1982 werd hij lid van de Tweede Kamer.

INTERNATIONALE ORGANISATIES

Het verschil tussen Wageningen en Leiden voor hem is, dat hij in Wageningen algemene vakken doceerde zoals inleiding internationale betrekkingen, Noord-Zuid verhoudingen, Oost-West verhoudingen en Europese samenwerking. In Leiden bestaan deze vakken al en daarom zal hij een meer gespecialiseerd vak geven: internationaal bestuur en organisaties. In het voorjaar geeft hij een vak waarin de politiek bestuurlijke vragen verder worden uitgediept in cases. Vooral het internationale milieuvraagstuk heeft Voorhoeves aandacht.

Hij vertelt dat in 1992 een grote milieuconferentie gehouden zal worden in Brazilië. Daar moeten de grote lijnen worden uitgezet voor de toekomst. Voorhoeve pleit voor een milieufonds van de Wereldbank van drie miljard dollar om milieuprojecten in de Derde Wereld te financieren. Voorts moet het VN milieuprogramma (UNEP) worden versterkt, evenals de activiteiten in het VN ontwikkelingsprogramma (UNDP). De Sovjetunie heeft voorgesteld om de trusteeship-council, die nu 'in de kast ligt', te gebruiken voor gezamenlijk bestuur voor de belangrijkste natuurlijke hulpbronnen. Deze raad zou dan tevens kunnen functioneren als een soort VN Veiligheidsraad, maar dan voor milieudelicten. Tenslotte noemt Voorhoeve nog het VN programma voor bevolkingsvraagstukken, maar daarmee is volgens hem de rij maatregelen nog niet compleet.

Op de vraag of het aantal bijzondere leerstoelen te explosief groeit en of die niet te vaak aan "bekende Nederlanders" worden gegeven, geeft Voorhoeve een tolerant antwoord. In zijn Amerikaanse periode ondervond hij dat het heel normaal was dat mensen uit de praktijk verbonden zijn aan universiteiten. Hij vindt dat mensen als Wisse Dekker, Jan Pronk en Piet Dankert zeker kwaliteiten hebben en zelfs een gezond tegenwicht kunnen bieden tegen een puur theoretische benadering in de beleidswetenschappen. Voorhoeve zelf is buitengewoon hoogleraar en heeft een aanstelling voor 10%. Hij wordt, in tegenstelling tot een bijzonder hoogleraar vanuit de universitaire fondsen gefinancierd.

POLITIEK VERSUS WETENSCHAP

Hoewel Voorhoeve veel belang hecht aan de combinatie van wetenschap en praktijk, ziet hij er toch belangrijke verschillen tussen. Als wetenschapsman heb je een heldere taak: onderzoeken en je bevindingen inzichtelijk maken voor anderen. Daarin moet je je door niemand laten beïnvloeden. Je hebt een duidelijke agenda: de waarheid naar boven brengen. Een bestuurder daarentegen moet zich niet alleen afvragen wat het concrete beleidsprobleem is en alle mogelijke alterna-

tieven nagaan. Hij heeft ook de taak voldoende steun te vinden voor één van de oplossingen. Dit vergt de meeste tijd. Een frustrerende factor is dat de beste oplossing meestal niet politiek haalbaar is. Het is niet zo dat de beste oplossing automatisch de meeste steun krijgt. Een ander element dat bij de wetenschap ontbreekt is de noodzaak risico's in te schatten. Er is in de praktijk altijd een tijdsdruk die een volledige analyse van de situatie in de weg staat, terwijl een wetenschapper daar juist naar streeft. Voorhoeve vergelijkt de politiek met een veldslag: je kunt niet wachten met actie tot je de tegenstander volledig in kaart hebt gebracht, want dan ben je intussen zelf ingemaakt. Deze metafoor is typerend voor de manier waarop Voorhoeve over de politiek praat, terwijl hij zich over de wetenschap veel enthousiaster uitlaat. Vragen wij hem echter direct naar een eventuele persoonlijke voorkeur dan spreekt hij geen oordeel uit. Vooral de combinatie beschouwt hij als erg boeiend. Het laatste antwoord benadrukt nog eens dat hij zijn politieke vaardigheden niet loslaat.

BESTUURSKUNDE

De bestuurskunde noemt Voorhoeve een toegepaste en integrerende wetenschap, waarin veel andere vakken moeten worden gecombineerd. De centrale vraag is "hoe lopen beïnvloedingsprocessen?". Deze zijn vaak moeilijk meetbaar, doordat beïnvloeding veelal impliciet is. Vaak wordt onderschat wat acties in een proces persoonlijk willen, en dat zullen ze je naderhand ook niet vertellen. Toch is dat niet iets om de moed te laten zakken. Moeilijk kwantificeerbare dingen zijn vaak van groter belang dan wat makkelijk meetbaar is. In ieder geval zegt Voorhoeve: "Nooit denken dat je alles weet, alle inzicht is relatief."

Een ander terrein waar Voorhoeve zich mee bezighoudt is het vraagstuk van vrede en veiligheid. In zijn boek 'Peace, profits and principles' uit de 70-er jaren schreef hij nog dat het toenmalige functioneren van de NAVO zijn voorkeur had boven een collectief Europees veiligheidssysteem. Na de ontwikkelingen in Oost-Europa ziet hij nu verschillende

mogelijkheden. De Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE) is een forum waar Oost en West elkaar ontmoeten. Dit kan verder uitgebouwd worden. Ook de Verenigde Naties zouden een rol kunnen spelen bij het garanderen van de Europese veiligheid. Een derde mogelijkheid is de NAVO te hervormen en uit te breiden. Ook democratische Oosteuropese landen zouden toe kunnen treden, temeer daar het Warschaupact vrijwel niet meer bestaat. Er is ontzettend veel in beweging in Oost-Europa. Voorhoeve ziet niet alleen het beeld van een NAVO met Oosteuropese lidstaten opdoemen, maar verwacht ook een verzelfstandiging van bepaalde Sovjet-staten. Hij denkt dat zij in de praktijk een eigen buitenlands beleid kunnen gaan voeren. De Golf-crisis zou de opbouw van Oosteuropese landen overigens kunnen bemoeilijken. Hun precaire economische situatie wordt nu extra op de proef gesteld.

Over de toekomst zegt Voorhoeve vastbesloten dat hij datgene wat hij gaat doen, goed wil doen: een stuk onderwijs geven in Leiden en daarnaast onderzoek doen naar de mogelijkheden tot versterking van de Verenigde Naties om de milieuproblematiek beter aan te kunnen pakken. Hij verwacht een ontwikkeling van toenemende internationalisering van de belangrijkste bestuurskundige vragen.

Nog net voor de persing van deze BB werd bekend dat Voorhoeve de nieuwe directeur van het instituut Clingendael wordt. Hiermee lijkt hij de politiek voorgoed de rug toe te keren.

* "Internationale macht en interne autonomie"; een verkenning van de Nederlandse situatie in het kader van de serie "Voorstudies en achtergronden" van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, Den Haag, 1978.

* "Peace, profits and principles, a study of Dutch foreign policy", Den Haag: Martinus Nijhoff, 1979.

* "Noodhulpverlening en internationale politiek", openbare les uitgesproken op 25 september 1980 bij de aanvaarding van het bijzonder hoogleraarschap in de internationale betrekkingen en ontwikkelingen aan de Landbouwhogeschool te Wageningen.

Publicatiedruk

'...In spite of the immense sums of money expended on education there has been no increase in the number of the intellectual elite'

H. Bennett, 'Must England fall' (London, 1946), p.138

Michiel Nicolaas van der Hargh

Een lange tijd heb ik geaarzeld of het wellicht niet beter zou zijn om mijn bijdrage aan de Bestuurskundige Berichten te beëindigen. Na de voors en tegens op een rij te hebben gezet ben ik tot de overtuiging gekomen er goed aan te doen te vertrekken. Toch is het niet zonder een zeker gevoel van weemoed dat ik aan deze laatste column begin.

Op deze wijze zou ik mijn afscheid van dit blad vorm kunnen geven. Stemmig van toonzetting en voorzien van een vleugje dramatiek. Dit is evenwel niet mijn stijl. Evenmin ben ik van plan mij te verexcuseren voor het feit dat ik mogelijk enige mensen in het verleden heb beledigd. Het hadden er meer kunnen en moeten zijn. Als ik beledigend ben geweest was dit met opzet en niet per ongeluk. Waar het gaat om het signaleren van misstanden vallen er altijd wat slachtoffers. Daar moet je vooral niet te kinderachtig in zijn. Dit hoort thuis in het zogeheten 'hardingsproces' van de bestuurskunde. Ik kan het nu wel toegeven in dit opzicht beken ik mij tot de neo-machiavellistische denkrichting. Maar dit terzijde. Aan het eind van mijn verhaal zal ik dieper ingaan op de echte beweegredenen achter mijn vertrek. Nu eerst wat meer over het onderwerp dat mij in de afgelopen tijd heeft beziggehouden.

In al de jaren dat ik met bestuurskunde en bestuurskundigen te maken heb gehad, is me een aantal merkwaardige zaken opgevallen. De daarmee verwante thema's vormen een rode draad in mijn columns. Bij wijze van

afronding wil ik ze nu in onderlinge samenhang aan de orde stellen. Wanneer je de BB leest of met leden van de Leidse bestuurskundige gemeenschap praat, bespeur je een gevoel van onzekerheid. Zeker, niet bij iedereen, maar toch is het merkbaar aanwezig. Het betreft zowel een twijfel aan de wetenschappelijke basis van het vakterrein als een angst voor de toekomstige werkgelegenheidssituatie. Het is enigszins frusterend te moeten zien, dat deze zaken telkens terugkeren hoewel er feitelijk weinig grond voor die onzekerheid bestaat.

Laten we met het eerste punt beginnen. Is de bestuurskunde minder wetenschappelijk dan de andere sociale wetenschappen? Ja zeggen sommigen waarbij ze wijzen op de achteruitgang 'kunde' en/of naar het toepassingsgerichte karakter. De term 'kunde' zegt als zodanig even weinig als de achtervoegsels '-logie', '-nis' etc. Denk bijvoorbeeld aan 'harde' vakken als wis- en natuurkunde en bij wijze van tegenstelling aan een 'zachter' vak als de theologie. Als er een onderscheid gemaakt moet, maak er dan een tussen beta-disciplines enerzijds en alpha en gammavakken, waaronder de bestuurskunde anderzijds. Terzijde wat is eigenlijk 'harde' kennis? Laten we bij de behandeling van deze vraag naar de wetenschappelijkheid van de bestuurskunde een vergelijking maken met de politicologie. Maar de bestuurskunde kent toch in vergelijking met de politicologie geen eigen benaderingswijze? Ondanks de herhaalde claims dat het een mono-discipline is heeft ook de politicologie geen eigen benaderingswijze. Men maakt dankbaar gebruik van bijvoorbeeld sociologische (gezagssociologie!) en economische inzichten. Daarin verschilt men niet wezenlijk van de bestuurskunde. Kenmerkend in laatste instantie is voor zowel de bestuurskunde als de politicologie het onderwerp van studie. In het geval van de bestuurskunde